

בבית המשפט העליון

דנ"א 8144/09

בפני:

כבוד הנשיאה ד' ביניש

המבקשים:

1. יעקב בלבן

2. רונית בלבן

נ ג ד

המשיבה:

קרנית קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים

עתירה לקיום דיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 1117/09 (המשנה לנשיאה א' ריבלין, והשופטים א' גרוניס, ס' ג'ובראן) שניתן ביום 21.9.2010

בשם המבקשים: עו"ד שלמה ברקוביץ; עו"ד רונן חיות

בשם המשיבה: עו"ד חיים מנדלבאום

החלטה

1. לפני עתירה לקיום דיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט ברע"א 1117/09 "קרנית" - קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים נ' יעקב בלבן (טרם פורסם, 21.9.2009), שניתן מפי המשנה לנשיאה א' ריבלין ובהסכמת השופטים א' גרוניס ו-ס' ג'ובראן (להלן: פסק הדין). בפסק הדין קיבל בית המשפט את בקשת רשות הערעור שהגישה "קרנית" - המשיבה בהליך שלפניי - על החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, וקבע כי האירוע בו נפגע העותר 1 נופל לגדרי החזקה הממעטת הקבועה בסעיף 1 לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה - 1975 (להלן: חוק הפיצויים).

2. כפי העולה מפסק הדין, עת שהה העותר 1 במשתלה, הבחין באדם זר היושב ברכבו. בעקבות זאת, ועל מנת לנסות ולמנוע גניבתו, רץ העותר 1 אל רכבו ונאחז בו. בשלב זה, החל הנהג הזר בנסיעה, תוך האצה ונסיעה ב"זיגזג". לאחר נסיעה של כ-160 מטרים, נפל העותר 1 ונפגע מגלגלי הרכב. בעקבות אירוע זה הגישו העותרים תביעה נגד המשיבה. בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (השופטת ד' גנות) ניתח את מכלול הראיות שניצבו בפניו וקבע כי האירוע בו היה מעורב העותר 1 עונה להגדרת "תאונת דרכים" הקבועה בסעיף 1 לחוק הפיצויים. המשיבה הגישה בקשת רשות ערעור על החלטה זו. בית משפט זה קיבל את בקשת רשות הערעור, דן בה כאילו הוגש ערעור על-פי הרשות שניתנה וקיבל את הערעור, לאחר שקבע כי בנסיבות העניין מתקיימים יסודותיה של החזקה הממעטת הקבועה בסעיף 1 לחוק הפיצויים, ולפיכך האירוע בו היה מעורב העותר 1 אינו מהווה תאונת דרכים בהתאם לחוק.

"הגדרות"

1. בחוק זה -

"תאונת דרכים" - מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי למטרות תחבורה; יראו כתאונת דרכים גם מאורע שאירע עקב התפוצצות או התלקחות של הרכב, שנגרמו בשל רכיב של הרכב או בשל חומר אחר שהם חיוניים לכושר נסיעתו, אף אם אירעו על-ידי גורם שמחוץ לרכב, וכן מאורע שנגרם עקב פגיעה ברכב שחנה במקום שאסור לחנות בו או מאורע שנגרם עקב ניצול הכוח המיכני של הרכב, ובלבד שבעת השימוש כאמור לא שינה הרכב את ייעודו המקורי; ואולם לא יראו כתאונת דרכים מאורע שאירע כתוצאה ממעשה שנעשה במתכוון כדי לגרום נזק לגופו או לרכושו של אותו אדם, והנזק נגרם על-ידי המעשה עצמו ולא על-ידי השפעתו של המעשה על השימוש ברכב המנועי" [ההדגשה הוספה - ד.ב.].

בהתאם ללשון הסעיף, ניתח בית המשפט בפסק דינו את שני יסודותיה של החזקה הממעתת הכלולה בו - היסוד הראשון, האם התאונה נגרמה כתוצאה ממעשה מכוון שתכליתו גרימת נזק לגוף או רכוש של אדם, והשני, האם הנזק נגרם על-ידי המעשה עצמו ולא על-ידי השפעתו של המעשה על השימוש ברכב המנועי. תכליתה של החזקה, כפי שנקבעה בפסיקתו של בית משפט זה בעבר, היוותה נקודת מוצא לניתוח שנערך. בהמשך לכך, קבע בית המשפט כי בכל הנוגע לשימוש ברכב ככלי לגרימת נזק יש להוכיח "רצון חפצי" של ממש בתוצאה של פגיעה בגופו או ברכושו של אדם", כאשר הסתפקות במבחן שנקבע בדין הפלילי - מודעות לאפשרות קרובה לוודאי לגרימת התוצאה - עלולה לפגום בתכליתה של החזקה. כן חזר בית המשפט על ההלכה הפסוקה באשר לנטל ההוכחה הנדרש לצורך הוכחת הכוונה, והוסיף וקבע כי דרישת הכוונה מתקיימת גם כאשר הפגיעה היא אמצעי להשגת מטרה אחרת, וכי ככלל אין להידרש לשאלת המניע שמאחורי גרימת התאונה המכוונת. על יסוד קביעות אלו, פנה בית המשפט ליישום נסיבותיו הפרטניות של העותר 1, ולאחר כל זאת בא כאמור לכלל מסקנה כי נתקיימו בעניינו של העותר 1 יסודותיה של החזקה הממעתת, ומכאן כי בנסיבות העניין אין מדובר בתאונת דרכים.

4. לשיטת העותרים, בפסק דינו קבע בית המשפט הלכה חדשה וקשה באשר למשמעות הביטוי "מעשה במתכוון" שבחזקה הממעתת, תוך מתן פרשנות צרה המסתפקת בראיות נסיבתיות לצורך הוכחת יסוד הכוונה הכלול בה. קביעות אלו, כך על-פי הטענה, עומדות בסתירה להלכה קודמת הדורשת מן הטוען לקיומה של החזקה להוכיח, על בסיס ראיות דווקניות, כוונה ישירה העולה כדי מזימה של ממש. מעבר לכך, נטען כי קביעותיו של בית המשפט אף אינן מתיישבות עם תכליתו של חוק הפיצויים שכן הן מקלות על הוכחת התקיימותו של יסוד הכוונה, ובכך מרחיבות את פוטנציאל החרגת האירועים מגדרי חוק הפיצויים תוך הותרת ציבור הנהגים בכלל והעותר בפרט חשופים לפגיעות נעדרות פיצוי. עוד נטען, כי ההלכה החדשה אף אינה מתיישבת עם הפרשנות שניתנה למונח "כוונה" בספרות המלומדים, וכי בית המשפט אימץ את פרשנות המונח "כוונה" המקובל בדין הפלילי, לצורך חוק הפיצויים. כן העלו העותרים טענות הנוגעות לאופן בו יישם בית המשפט את יסודות החזקה על נסיבות העניין הפרטניות. בהקשר זה נטען, בין היתר, כי באופן בו יישם בית המשפט את היסוד השני של החזקה יש כדי לרוקן יסוד זה מתוכנו.

המשיבה מתנגדת לעתירה לקיום דיון נוסף, שכן לשיטתה גם אם קביעות בית המשפט עולות כדי להלכה חשובה, אין מקום לשוב ולדון בה בדיון נוסף, שכן היא אינה סותרת הלכה קיימת, אינה קשה ואינה מהווה חידוש, כי אם ביאור ופיתוח של ההלכה הקיימת.

5. דין העתירה לדיון נוסף להדחות. עיון בפסק הדין נשוא העתירה מעלה כי בעיקרם של דברים, פוסע פסק הדין במתווה שנסלל על-ידי הלכות קודמות של בית משפט זה בעניין הפרשנות הראויה לחזקה הממעתת שבסעיף 1 לחוק הפיצויים, הן בנוגע לתכליתה של החזקה והן בנוגע לנטל ההוכחה הנדרש לצורך הוכחת יסוד הכוונה הכלול בה. פסק הדין מיישם בעיקרו את ההלכות הקודמות שנפסקו לעניין "החזקה הממעתת" על נסיבות עניינו הפרטניות של העותר 1 (לעניין אותן הלכות ראו: ע"א 2199/99 עיזבון לזר נ' רשות הנמלים והרכבות, פ"ד נו(1) 938, 952 (2001) (להלן: עניין לזר); ע"א 2976/00 הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ נ' לידאווי, פ"ד נו(6) 874, 877 (2002) (להלן: עניין הפניקס); רע"א 9384/05 מגדל חברה לביטוח בע"מ נ' דניאל עסאם (טרם פורסם),

29.3.2009). אף לקביעתו של בית המשפט באשר להתקיימות דרישת הכוונה גם כאשר הפגיעה המכוונת הינה אמצעי להשגת מטרה אחרת וקביעתו לפיה ככלל אין להידרש לשאלת המניע העומד מאחורי גרימת התאונה המכוונת ניתן למצוא תימוכין בפסיקה קודמת של בית משפט זה (וראו עניין לזר, בעמ' 948). מכל מקום, ואף אם אניח כי בהיבט אחרון זה מדובר בחידוש הלכתי מסוים, הרי שמדובר לכל היותר בפיתוח של הלכות קודמות שנקבעו בעניין פרשנות יסודותיה של "החזקה הממעטת" המתיישב עם תכליתה ועם מגמת הפסיקה בעניין זה (וראו למשל: רע"א 9706/08 כלל חברה לביטוח בע"מ נ' יהודית כהן נח (טרם פורסם, 2.2.2009); ע"א 8313/06 ג' א' נ' מגדל חברה לביטוח (טרם פורסם, 29.3.2009); עניין לזר; עניין הפניקס), גם כפיתוח של ההלכה הקיימת אין פסק הדין מצדיק את קיום ההליך הנדיר והמיוחד של דיון נוסף. מעבר לכך אדגיש, וגם אם למעלה מן הצורך, כי טענת העותרים לפיה אימץ בית המשפט את המבחן שנקבע בדין הפלילי לצורך הוכחת יסוד הכוונה שבחוק הפיצויים אינה ברורה כל עיקר, עת עמד בית המשפט מפורשות על הקושי הנובע מאימוץ מבחן כאמור, וישם הלכה למעשה את מבחן הכוונה בהתאם לעקרונות שפורטו לעיל. יצוין, כי חלק ניכר מן העתירה מוקדש הלכה למעשה לטענות ערעוריות המבקשות לתקוף את האופן בו יישם בית המשפט את עקרונות ההלכה על נסיבות עניינו הפרטניות של העותר 1 בשים לב למכלול הראיות הרלוונטיות, וברי כי אלו אינן מקימות עילה לקיום דיון נוסף בפסק הדין.

6. אשר על כן, ונוכח כל האמור לעיל, לא מצאתי כי קביעות פסק הדין מקיימות את התנאים הקבועים בסעיף 30(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, ומכאן החלטתי לדחות את העתירה, בלא צו להוצאות.

ניתנה היום, י"ג בניסן התש"ע (28.3.2010).

ה נ ש י א ה